

Hodet på fatet

GUNNAR WÆRNES

De gikk til Johannes og sa til ham: «Rabbi, han som var sammen med deg på den andre siden av Jordan, og som du vitnet om, han døper nå, og alle går til ham.» Johannes svarte: «Et menneske kan ikke få noe uten at det blir gitt ham fra himmelen. Dere er selv mine vitner på at jeg sa: Jeg er ikke Messias, men jeg er sendt i forveien for ham. Den som har bruden, han er brudgom. Men brudgommens venn som står og hører på ham, gleder seg stort over å høre brudgommens stemme. Denne gleden er nå blitt min, helt og fullt. Han skal vokse, jeg skal avta.

JOHANNES 3,26–30

«Jeg heter Gunnar, jeg har blitt bedt om å holde en preken her i dag. Jeg har aldri holdt en preken før. Jeg er forfatter og scenekunstner i vanlige fall, så jeg er vanligvis ikke redd for å vise meg frem. Jeg har lurt *lenge* på hvordan jeg skulle gjøre dette her. Og så til slutt bestemte jeg meg for ikke gjøre ... noen ting. Å komme uten manus. Det eneste jeg har gjort i dag er å ha lest denne teksten som jeg nettopp leste for dere, og å ha gått ned fra Tøyen. Og i de ukene og månedene som gikk forut for det, har jeg tenkt på Johannes Døperen, for jeg opplever at oppgaven min i dag er å forsøke å gi et bilde av Johannes Døperen, og hva det vil si å *glede seg* over kunnskapen om at «han skal vokse, jeg skal avta». Og forsøke å dele med dere, hva det vil si å gi seg over – å *forsvinne*, mens man ser noe annet tre frem. Når jeg har tenkt på Johannes Døperen, så har jeg gjort det som alle gjør, jeg gikk på internett og søkte Johannes Døperen og fikk opp bilder på Johannes Døperen, og det er *et hode på et fat*. For slik gikk det for han, han klarte på ett eller annet vis å komme i fengsel og klarte på ett eller annet vis å miste hodet, det skulle kunne ha gått bra, men det gikk ikke bra.

Eller kanskje gikk det bra likevel, med Johannes Døperen. Når jeg ser for meg Johannes Døperen, ser jeg for meg en mager og intens person som er fokusert på en oppgave: å forberede veien for noen andre. Jeg tror ikke Johannes Døperen helt og fullt kunne ha visst hva (eller hvem) det var. Jeg tror at han *gav seg over* – til noe (eller noen). Og noe av det jeg ville med å komme hit tomhendt, var å vise at å *gi seg over*, det er *nødt* til å fungere. Hvis du først har gitt deg over, er du *nødt* til å klare å holde en preken. Hvis du først har gitt deg over, er du *nødt* til å stå i det spørsmålet det vil si «hva skal jeg gjøre nå?»

Å gi seg over er å bli tom, og det er det jeg må bli: Tom – for å kunne *åpne ... for noe*. Her i verden. Og da må jeg gi opp meg selv, da må jeg være det hodet på fatet. Og det er det Johannes Døperen er for meg. Den personen som tar den sjansen, – og gir seg over. For at Jesus skal vokse. Og Johannes Døperen skal avta. Og det er for meg en heltegjerning, det er et eksempel, det er noe jeg skal prøve å *gjøre*, og *bli*, i mitt liv, for det er kjærlighet, og det er mot, og det er det som er å *gi seg over*. Å la seg bli styrt av at det finnes et håp om at det skal komme noe etter oss som er bedre og større og viktigere, og som kan utrette *mer* enn hva vi klarer.

Og i det skriftstedet Johannes beskrives, så står det (at noen sier): «men Johannes, det er noen på andre siden av elva som døper!» Som om han hadde fått en konkurrent: «det er noen på andre siden av elva, Johannes, som døper *mer folk enn deg*!» Blir ikke du litt sur da? – når det er noen som kommer,

og tar over *oppgaven din*? Og så sier han: Det er det som er poenget! Jeg er bare en forløper! Det er jeg som har gjort vei for dette! Min jobb er gjort, nå gir jeg meg over. Samtidig vil Jesus la seg døpe av Johannes Døperen, han trenger å døpes av Johannes. Og Johannes sier: Jeg er ikke verdig til å ta av deg sandalene, men likevel vil Jesus la seg døpe av akkurat ham. Og Jesus viser også ved flere anledninger: Det er ikke han heller, som er i sentrum: Han vasker jo føttene til sine disipler, han er ikke for fin til å ta sandalene av andre. Og på den måten tenker jeg at Johannes Døperen og Jesus betinger hverandre, de er et slags tvillingbilde på to figurer som begge to kaster seg mot den løven som er verden, og lar det skje som skjer med dem. Johannes, hodet på fatet, resten av kroppen vekk, og Kristus på korset, med alle de plagene ... Og når jeg tenker på størrelsesordenen til det offeret som de gjør, så er den innsatsen vi gjør for hverandre i dag en veldig liten innsats. Det er å åpne bare ei lita, lita luke til det store offeret som de – som forløpere for oss igjen – har gjort.

Jeg er nesten nødt til å se for meg disse folkene som virkelige mennesker som har gått på jorda, som virkelige mennesker, som har eksistert i verden, jeg må se dem for meg i støvet på en gate, som alle andre, og jeg må se dem for meg, der de spiser og sover, som alle andre, for det er bare gjennom å se dem sånn, som virkelige, at det de har gjort for oss får sin fulle og hele mening, bare når jeg ser dem som virkelige og sårbare, forstår jeg hvor vondt det må ha vært for dem å *gi seg over*, å gi seg selv bort, fordi ... om de nå var så *store*, og hadde trøst, og en forsikring om et evig liv, så kanskje det ikke kjentes så vanskelig, men... jeg tenker: som en utsatt kropp til en annen utsatt kropp, så tenker jeg at jo, det må ha vært forferdelig, og det var det offeret som de gjorde, for å ... *vise ... hva som må til*, for å gi ... nåden ... en plass ... i verden: Å rulle seg selv ut som ei matte, for sin neste, og våge de ... smertene det er å stå i kjærlighet til andre over lenger tid, våge å la seg åpne, igjen og igjen, mot andres behov, andres nærvær, ... andres liv. For de skal vokse, og vi skal avta. Det betyr også at vi kommer til å *forsvinne*. Og ... og det gjør jeg gladelig. Jeg forsvinner gladelig, fordi ... det er rett og rimelig, at de skal vokse, og jeg skal avta. Jeg finner en slags trøst i det, at min plass ... skal tas over. Det har jeg lært av Johannes Døperen, fordi han ... la hodet sitt på et fat.»

Etter prekenen. Etterpåkløkskap: Jeg plages litt når jeg leser denne teksten, samtidig er jeg lettet og glad. Det ble verken som jeg hadde tenkt eller verre enn jeg hadde tenkt. Prekenen min er typisk muntlig, og derfor fattig på spissede bilder og slående eksempler. Den henviser til «det» og «den» og «andre» på iblant uklare måter. Det er mye som utelates, fordi jeg spontant regnet med at

Søndag 6. mai
ARVE KLEIVA
PAULUS KIRKE

Arve Kleiva (f. 1960) har gitt ut fortellinger og essays om temaer som eksistens, seksualitet, litteratur, samfunn, økonomi og religion.

Søndag 20. mai
KIRSTY KROSS
SAGENE KIRKE

Kirsty Kross er en australsk kunstner som undersøker den økende økologiske usikkerheten i møte med den såkalte oppmerksomhetsøkonomien.

Torsdag 24. mai
BEATE PETERSEN
MAJORSTUA KIRKE

Beate Petersen (f. 1962) er kunstner og dokumentarfilmskaper. Filmen *Nasseredin Shah and his 84 Wives* (2012) har mottatt en rekke priser.

Søndag 17. juni
KJETIL SKØIEN
KAMPEN KIRKE

Kjeil Skøien (f. 1952) er teaterregissør, danser, billedkunstner og mer. Han har arbeidet mye med lyriske tekster på scenen.

Søndag 3. juni
GUNNAR WÆRNES
GRØNLAND KIRKE

Gunnar Wærness (f. 1971) er poet og artist. Han har gitt ut flere diktsamlinger og utgjør halvparten av kabareten Brødet og Eselet.

Begge foto: Ingrid Eggen

selve kroppen skulle demonstrere det likevel, litt som ei kompassnål. Jeg tok av meg skoene, for å skille min kropp fra de andres, eller ingenting. Å komme uten manus er et bittelite stykke selvskading for en forfatter, ikke nødvendigvis for å skade stoltheten (et lite offer), men for å åpne ansiktet og fremsiden av kroppen, og på noe vis forsøke å ... vise seg fram: uten attributter, uten flere roller enn nødvendig. Derfor er mitt preken-nærvær basert på fremtreden, oppmøte og eksponering, og det å ta sjansen på at selve situasjonen skal kunne produsere de nødvendige ordene.

For en forsamling kirkegjengere er ikke «et publikum». De har ikke betalt for en opplevelse. De må tenkes på som *søkere*: De har kommet for å se ordet, *logos*, ta form, de har kommet for å se ordet realisert, innfridd, satt ut i livet. Den som taler og den som blir talt til har ansiktet vendt samme vei. Da er det ikke en forestilling eller en presentasjon. Dette fordrer avklodning, demaskering, ikke motsatt. Vi må gå baklengs for å skjelve ordet bak all oppdragelse og all viderediktning. For bibelordet er elsket og diskutert og oversatt og forhandlet med så mange ganger, at det likner en liten hjørnestein i et enormt byggverk. Det er et såkalt kulturbærende skrift, eller en klassiker. Alle har en mening om det, alle har bidratt. En preken er en derfor en ufrivillig avansert språklig operasjon som må spilles ut og opp på den enkle utrustningen som er en enkelt

søker: Tenk på en preken som en slags festtale, fremført av en rørt slektning, et spontant fremtryllet kjærlighetsbevis, ment for den bristfeldige, mellommenneskelige hukommelsen, ikke for Nasjonalbiblioteket eller den kollektive bevissthetens søkbarheter. Dette er ikke ment som en disclaimer, men som et samtidsmenneskes vitnesbyrd om at hin hasidiske rabbi hadde rett, da han sa at det talte ordet er til for å gjøre loven menneskelig. Det handlet aldri om å lykkes. Det var et forsøk på å gjøre noe sammen, selv om jeg hadde blitt satt til å «ha ordet» og resten av forsamlingen skulle «lytte». Selve det å skrive om dette motsier gesten til en viss grad, derfor valgte jeg å følge den muntlige pauseringen så nøye det gikk, selv om alle komma i teksten skulle kunne vært et punktum og så videre.

Det jeg hadde tenkt si endte jeg opp med ikke å ha tid til å si. At på vei ned fra Tøyen passerte jeg fengslet. Først den nye delen, med sin skrekkinngående piggrådskransede tykkhet og sikkerhetskamerabehengte utilnærmelighet, dernest den eldre delen, som ser liten, teglbrun og uskyldig ut, kjent fra innledningen til Olsenbanden-filmene. Jeg skulle nesten klart å klatre over de gamle murene uten utstyr, tenkte jeg. Det kan de ikke ha tenkt da det ble bygget, tenkte jeg. Dernest tenkte jeg på den nye delen av fengslet, som ser ut som høy-sikkerhetsanordninger flest, enten de deler Gaza fra Israel, eller mexicanere fra nordamerikanere:

Fullstendig uangripelig. Dette knyttet jeg til kirken, som en gang i tiden var det eneste rommet i samfunnet der folk kunne se kunst, fargede bilder, avbilder og ikoner, det eneste stedet der alle møttes og kunne snakke om løst og fast, det eneste stedet der de kunne høre musikk, det eneste stedet der de kunne utveksle noen ord med de maktene som styrte samfunnet, samt få ly i det største og mest monumentale huset i mils omkrets. Alt dette var «kirken» for mindre enn to hundre år siden.

Nå finnes det kjøpesentre og offentlige skrytebygg som langt overgår kirken i volum og prakt, kunstverk som overstråler de gamle altrenes glans, internett som overgår kirkebakkesladder og deltagelsen i det offentlige rom og så videre. Musikken strømmer ut av alle telefoner og alle klesbutikker. Verden har vokst, mens kirken har avtatt. Og dette hadde jeg tenkt å si til de fremmøtte i kirken: At kirken krymper mens verden vokser. Og at det er rett vei å gå: All ekspansjon ender med kulminasjon og krakk. Det vet vi. Men når jeg vel så folk sitte der, så blåste den tanken ut av hodet på meg, som om den aldri hadde vært tenkt. Selv om jeg nå tenker at det hadde vært helt ok å si det i kirka, at den har lyktes å gjøre seg selv mindre i det siste, og derfor har plass til oss, og et vrak som meg, enda en gang. Amen.

*Transkribert muntlig preken,
Grønland kirke 3. juni 2018.*